

Szemes Péter Youkoso, János vitéz

(A Griff Bábszínház János vitézéről)

Iluska (Medgyesi Anna)
és Kukorica Jancsi (Szilinyi Arnold)
a Pinczés István által
rendezett darab
egyik jelenetében.

A Griff Bábszínház lassan a végéhez közeledő évadának csúcstermékéül Petőfi *János vitéz*ének feldolgozása volt. A darabválasztást nemcsak az irodalmi klasszikus és az általános iskolások számára kötelező olvasmány népszerűsítése, értékeinek, bábelőadásként a megjelenítés sajátos lehetőségeinek bemutatása, de bizonyára – kimondatlanul is – a társintézménybeli 2010-es daljátékváltozat nagy bukása (Tóth András rendezése) feledtetésének igénye is indokolta. Az irodalmi alapanyagot színjátékszöveggé formáló Tömörly Péter számára ezúttal érezhetően kemény feladatot jelentett a textus megfelelő átalakítása, a verses epika dramatizálása, különösen a narratív megnyilvánulások hiteles dialógusba építése. Pinczés István rendezőnek pedig a helyi és reménybeli külhoni (japán) közönség igényeit egyaránt kielégítő, közérthető formanyelvű, a rendelkezésére álló eszköztár lehatároltsága mellett is egyedi hangvétellő előadást kellett létrehoznia. Ennek megfelelően koncepciója központi elemének a kukorica különböző formáival (szemek, torzsa, csó, csuhé, kalodázott) való játékot választotta, utalva nemcsak a főalak, Jancsi nevére, de kiemelve a színjáték népies nyelvezetét, ábrázolt világát, sőt a bábmozgatás módjával közvetve beemelve a népi gyermekjátékok hagyományait is.

A nyitójelenet közismert verseit az elsőként színre lépő Boszorkák mondják, ami megalapozza a színjáték cseldrámái „olvasatát”, s előrevetíti, hogy a szerelmeseket ért minden későbbi szerencsétlenség a sötét erők megtestesítői – köztük a Mostoha – gonosz mesterkedésének köszönhető (ennek megvalósítása egyébként nem volt következetes). Az általuk körbetáncolt, kukoricaszemekkel teleszórt terepasztalon közben bontakozik a fiatalok közti idill, aminek a Mostoha megjelenése és a nyáj eltűnésének megtapasztalása vet véget. A magányosan hazatérő Jancsit elkergető Gazda haragos szavával és a kárörvendő Boszorkák rikácsolásával éles kontrasztban áll a pár Hold- és Csillagkórustól kísért, meghitt búcsúja.

A főhős lelkében és a természetben dúló vihar ábrázolásának kihagyásával a következő kép a zsványtanyát jelzi. Friss, pattogós népzene itt, a nyitott és csak tetővel ellátott házban –Petőfi Hortobágyi korcsmárosné, Dínomdánom és Az én torkom álló malom... című verseiből ügyesen összeállított dalt énekelve – mulatnak az ördögszerű rablók, akiket Boszorkák szolgálnak ki. Közéjük állít be félelem nélkül Jancsi, akit gyorsan befogadnak és a mulatozást folytatva köszöntenek. Miután mindenki elalszik, az ifjú juhász első szándékától (hogy vesz a kincsből és hazaviszi)

elállva, látványosan felgyújtja a ház tetejét, s a banyák kivételével mind bennégnek.

Jancsi ezt követően az egyenruhában, Petőfi Katonaélet című versének énekelt soraira betolt terepasztalon alakzatba állított huszárokkal találkozik. A vele kötekedő katonát leütő legény gyorsan elnyeri a csapat rokonszenvét és az újonnan kapott lovon velük tart a török által szorongatott francia király megsegítésére. Tatárország csontokból kirakott erődítményét elhagyva a fagyos Taljánországon hátukra vett lóval jutnak át, India magas hegycsúcsain pedig közelről látják az égről lefutó csillagot (melyet az Iluskát megtestesítő színésznő visz át a színen, utalva a lány közbeni halálára).

Franciaországba érkezve csatlakoznak a terepasztalán magányosan álló Királyhoz, aki beszámol nekik az ellenség dúlásáról és a megmentőnek jutalmat ajánlva kéri, hogy szabadítsák ki fogságba esett leányát is. A képzeletbeli csatamezőn – az előadás egyik legjobb, leglátványosabb jelenetében – a görgős asztalukon álló huszárok üldözik az előlük minduntalan eltolt, hasonló asztalon menekülő nagy tökhasú törököket. Közben Jancsi a középpontban álló terepasztalon kettévágja a Török basát, majd a basa előtte földre boruló fiától visszaveszi és atyjához kíséri a szívszoknyájú Francia királylányt. A Király immár a háttérként szolgáló nagy, stilizált palota tróntermében fogadja a huszárokat, s érdemei elismeréseként János vitézzé kereszteli a csata hőseit, akinek leánya kezét és

az uralkodást is felajánlja. Jancsi azonban – az eddigi éneklést megszakítva prózában, furulyaszó-kíséret mellett – elmeséli élete történetét és Iluska iránti rendíthetetlen szerelmét, amit a Francia király elfogad és két kincses zsákot megrakva, hazabocsátja a legényt. A királylány pedig a Huszárcapitánnyal vigasztalódik.

Útközben a Boszorkányok mesterkedésének köszönhetően darabokra esik Jancsi tutaja és a tengerbe veszik vagyona. Ő maga egy párnaszerű felhőbe kapaszkodva menekül meg és éri el a parti sziklán levő griffmadárfészket. A Boszorkányok felháborodottan jelentik vezérüknek, a Mostohának, hogy áldozatuk a sötétben világító griff hátán elmenekült. Festett falujába érkezve a fiút régi pulija és a Szomszéd lány köszönti, aki elmondja neki a szomorú hírt Iluska haláláról. Jancsi a temetőben megtalálja kedvese sírját, s a ráeső fényben fájdalmasan vall elvesztéséről, majd leszakítja a halmon nőtt rózsát, világ végéig tartó vándorlást fogad és kimerülten álomba merül.

Míg alszik, UV-fényben táncoló Kísértetek jelennek meg és magukkal akarják vinni a testét, a hajnali kakasszó azonban elkergeti őket. A következő képben már a háttér kukoricakalodáin átszűrt fényben, a színpad előterében halad Jancsi, mikor találkozik az embernyi, gonosz Óriáscsöszszel, akit kardjával megöl. Ezután a háttér felé tartva, a gyerekrajzszerű várat ábrázoló lepel lehullása után a bent ülő, festett maszkú, kősziklát

Hősünk
összetalálkozik
a huszárokkal...

Pinczés István - a zenés bábjáték rendezője

lakmározó Óriásokkal kerül szembe. Ők ebédelni hívják életre-halálra, de a legény legyőzi az Óriáskirályt és így egész népét szolgáljává teszi. A Sötétség Országában bolyongva egy vörös fényű terepasztalon a Boszorkányok gyűlését pillantja meg Jancsi, s a sok neki ártó banya közt a főhelyen Iluska mostoháját. Miután az óriásoktól kapott sípját megfújja, egyből ott terem egyik hatalmas embere és egy zsákba hajigálja be az összes szipirtót – fokozatosan oszlatva az ég sötétségét –, az utolsó Mostohával bezárólag.

Hősünk ezt követően az Óperenciás-tenger partjára érkezik, ahol, miután a japános vonású Öreg Halász nem viszi át, ismét a sípba fúj. Újra megjelenik egy Óriás, akinek fején a veszélyes Tündérország szigetére ér. A szárazföld-terepasztal első, bronz székelykapujánál Három medvével, a második, ezüstről Három oroszlánival, míg a harmadik, bronznál egy Sárkánykigyóval kell megküzdenie. Nagy nehézségek árán sikerrel veszi az akadályokat, és egy tóhoz jut, melybe bedobja egyetlen kincsét, a rózsát. Az Iluska sírján nőtt virág pedig meglepetésére az elvesztett lányá válik, akivel a násznép-nézők előtt ismét –

ezúttal végleg – egymásra talál, s immár esküvői jelmezt, boldogan integetnek saját tükörképüknek. A Griff Bábszínház *János vitéze*, sok szereplője miatt, természetesen ensemble-játékot követelt meg a társulattól, akik ezt kiválóan teljesítették. Közülük különösen a Jancsit megformáló-mozgató Szilinyi Arnoldot emelhetjük ki, mivel folytonos színpadi jelenléte különösen nagy munkát, odafigyelést igényelt. Őt és társait természetesen úgy kellett vezetnie Pinczés István rendezőnek, hogy adottságaikhoz mértén, szerepük maximumát hozzák, s ennek a feladatnak mindannyian ügyesen eleget tettek. Mellettük meg kell még emlékeznünk Tihanyi Ildikó, az előadás szövegébe illeszkedő, sőt azt a rendezői koncepciónak köszönhetően meghatározó bábjaikról, díszleteiről és jelmezeiről, valamint Horváth Károly fülbemászó zenéjéről is. Petőfi klasszikusa általuk lett az egerszegi bábos olvasattal gazdagított klasszikussá, a közönség és remélhetőleg a szakma által egyaránt követendő mintaként elfogadott és becsült, erős előadás, amiből pedig a jövőben, a fiatalok épülésére, a Griffben minél több szükségeltetik.